

set forth in Christ as a plan for the fulness of time, to unite all things in him, things in heaven and things on earth". The scope of the redemption does not only affect humanity, it is cosmic as Catholic writers such as Teilhard de Chardin have so brilliantly demonstrated in this century.

There is no inconsistency between creation and salvation for the one Father has employed the same Agent for both worlds effecting the salvation of the world by the same agent, who made it at the first.

Once theology is removed from its roots in creation and the created order, it becomes a matter of whim and prejudice, like and dislike, one opinion versus another.

He became man, so that we might become divine-partakers of the divine nature in the Second Letter of St. Peter's bold phrase. In Christ we are a new creation. All too often we want to settle for so much less than God wants to share with us. The purpose of the Incarnation was not to make us a little better than we might otherwise have been, but to make us the sons of God by being in Christ, sharing by adoption the Sonship that is His by nature. It is the recovery of the fulness of the Christian doctrine of creation that we shall be able to enter more deeply into the mystery of our salvation.

የአንድምታ ትርጓሜ በኢትዮጵያ ባህልና ትምህርት

መጋቤ ብሉይ ሰይፈ ሥላሴ ዮሐንስ

ከመናገር ማሰብ ሊቀድም እንደሚችል ከትርጓሜ ንባብ ይቀድማል በመሆኑም ስለአንድምታ ትርጓሜ በኢትዮጵያ ባህልና ትምህርት ከመናገር በፊት የሚተረጎሙት መጻሕፍት መቸ ወደ ኢትዮጵያ እንደመጡና በኢትዮጵያ እንደተተረጎሙ በአጭሩ መግለጽ የሚያስፈልግ ሳይሆን አይቀርም።

1. የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት

የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ወደ ኢትዮጵያ ስለመምጣታቸው ሁለት ዓይነት ታሪክ አለ፤

1ኛው በዐሥርኛው ምእት ዓመት ቅድመ ልደተ ክርስቶስ ገደማ በቀዳማዊ ምኒልክ ዘመን አምስቱ የሙሴ መጻሕፍት ወደ ኢትዮጵያ እንደመጡ የሚናገረው ትውፊታዊ ታሪክ ነው።

2ኛው ደግሞ በ4ኛው ምእት ዓመት መጀመሪያ ገደማ ስላላማ ጊዜ የብሉይና የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ወደ ኢትዮጵያ መግባታቸውንና ወደ ግእዝ መተርጎማቸውን የሚያስረዳ ታሪክ ነው። በሁሉም ዘንድ የታወቀውና ተቀባይነትን ያገኘው ይህ ሁለተኛው ታሪክ ነው።

2. የአንድምታ ትርጓሜ

አንድምታ የአማርኛ ቃል ሲሆን ለኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተ ክርስቲያን የቅዱሳት መጻሕፍት ፍካሬ ወይም ማብራራት የተሰጠ ሥረዶ (ተርም) ነው። ሊቃውንት አንዱን ቃል ወይም ዐረፍተ ነገር ከአንድ ጊዜ በላይ ሁለተኛ ሦስተኛ በማለት ፈንታ አንድም እያሉ እስከ ዐሥራ ሦስት ጊዜ በላይ ያህል ስለሚተረጎሙ "የአንድምታ ትርጓሜ" የሚለው ስያሜ ሊለመድ ችሏል።

ቃሉ የአማርኛ እንደመሆኑ መጠን ቅዱሳት መጻሕፍት በአማርኛ መተርጎም ከጀመሩበት ጊዜ አንስቶ ነው ተግባራዊ የሆነው።

ከአማርኛ በፊት ግን መጻሕፍት በግእዝ ይነበቡና በግእዝ ይብራሩ ስለነበር አንድን ቃል በብዙ መንገድ አስፋፍቶ ለመተርጎም እንደ አንድምታ የሚያገለግሉ የተለያዩ የግእዝ ቃላት ነበሩ። እነዚህም የሚከተሉት ናቸው፤

ሀ. በ ዘይቤ = እንዲህ የሚል አለ

ለ. ቦ እለ ይቤሉ = እንዲህ የሚሉም አሉ

ሐ. አው = ወይም

መ. ዳግም = ዳግመኛም

በተለያዩ የግእዝ ትርጓሜ መጻሕፍት ውስጥ "አንድም" በግለት ፈንታ ብዙ ጊዜ ተጽፎ የሚገኙት እነዚህ አሁን የተጠቀሱት ቃላትና ዐረፍተ ነገሮች ናቸው። ለምሳሌ የሚከተሉትን እንመልከት!

— ንባብ : ንግበር ሰብአ በአርአያነ ወበአምሳሊነ" (ዘፍ 2-16)

ትርጉም : በአርአያነ ወበአምሳሊነ ዘይቤ በእንተ አእምሮቱ።

አው : በእንተ ዘይቤንን ኩሉ ዘውስተ ባሕር ወዘላዕለ ጸየር ወዘዲበ ምድር

አው : በእንተ ነፍሱ ነባቢት። (ትርጓሜ ኦሪት ግእዝ በግእዝ)

— ንባብ : " ወአዘዙ እግዚአብሔር ለአዳም " (ዘፍ 2-16)

ትርጉም በግእዝ : አዳም ዘይቤ ሰብአ ቦ ዘይቤ መዐድም።

ቦ ዘይቤ : ምድር

ቦ ዘይቤ : ቀይህ። (ትርጓሜ ኦሪት ግእዝ በግእዝ)።

"ቦ" እና "ዳግም" የተሰኙት የአንድምታ ቃላት በአማርኛ ትርጓሜ መጽሐፍ ተጽፎ ይገኛሉ።

ሆኖም "ቦ" ተብሎ ቢጻፍም የሚነበበው አንድም ተብሎ ነው። 'ዳግም' የሚለው እንዳለ 'ዳግም' እየተባለ ይነገራል። ዛሬ ግን ግንኛውንም መምህርና ደቀ መዝሙር የሚጠቀሙበት "አንድም" የሚለው ቃል ነው።

ከ. ወደ ኢትዮጵያ የአንድምታ ትርጉም አመጣጥ

የአንድምታ ትርጓሜ ቀደም ብሎ በአይሁድ ረበናት በጽዕር ላሳፎችና ባለቅኔዎች ዘንድ ይሠራበት እንደነበር ይታወቃል። ከረበናት ወካካል ለአንድምታ ትርጉም በመመሪያ አውጭነቱ የታወቀው ሂሳል ተባለው ገረቤ ነው።

የጥንት ክርስቲያኖችም በአዲስ ኪዳን መጻሕፍት የአንድምታ ትርጓሜ መሠረት ጥለዋል። የሚከተሉትን ጥቅሶች እንይ!

"እናንተ ከሕግ በታች ለትኖሩ የምትወዱ ሕጉን አትሰሙምን? ስኪ ንገሩን። አንዱ ከባሪያይቱ አንዱም ከጨዋይቱ የሆኑ ሁለት ጆች ለአብርሀም እንደነበሩት ተጽፎአልና።"

ይህም ነገር ምሳሌ ነው። እነዚህ ሴቶች እንደ ሁለቱ ኪዳኖች ናቸው። (ገላ 4: 21-24) ።

እንደዚሁም በ ቆሮ. 10:1-5 "...ሁሉም ይከተላቸው ከነበረው ከመንፈሳዊ ዓለት ጠጡ፤ ያም ዓለት ክርስቶስ ነበር" ተብሎ ዓለቱ ከዓለትነቱ ወጥቶ በክርስቶስ ተተርጉሞ እናያለን።

ራሱ ጌታችን ኢየሱስም አንዱን ርእስ ነገር በ6 ነገሮች በመመሰሉ ለአንድምታ ትርጓሜ መሠረት የሚሆን ምሳሌያዊ ትምህርትን ሰጥቷል።

ርእስ ነገር ፣ "መንግሥተ ሰማያት " የተመሰሰባቸው 6 ነገሮች፤

ሀ. "ሌላ ምሳሌ አቀረበላቸው መንግሥተ ሰማያት መልካም ዘር የዘራ ሰውን ትመስላለች"

ለ. "ሌላ ምሳሌ አቀረበላቸው መንግሥተ ሰማያት የሰናፍጭ ቅንጣትን ትመስላለች"

ሐ. "ሌላ ምሳሌ ነገራቸው መንግሥተ ሰማያት እርሾ ትመስላለች"

መ. "መንግሥተ ሰማያት የተሰወረ መዝገብን ትመስላለች"

ሠ. "መንግሥተ ሰማያት ፅንቁ የሚሻ ነጋዴን ትመስላለች"

ረ. "ዳግመኛ መንግሥተ ሰማያት መረብን ትመስላለች"(ማቴ. 13:24-47)

የቤተ ክርስቲያን አባቶች ይህንና ሌላውንም መሠረት በማድረግ የአንድምታን ትርጉም አሰፋፍተዋል። በተለይም የእስክንድርያ ቤተ ክርስቲያን አባቶች ለአንድምታ ትርጉም ከፍተኛ ትኩረትን ይሰጡ ስለነበር ከሌሎች አብያተ ክርስቲያናት ትምህርቶች ይልቅ የእስክንድርያ ትምህርት ቤት በአንድምታ የታወቀ ነው።

የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የመጀመርያዎቹ አባቶችና መምህራን የእስክንድርያ ቤተ ክርስቲያን አባቶች ስለነበሩ ጽጵስናው ከዚያ እንደመጣ የአንድምታ ትርጉም ከእስክንድርያ መምጣቱ የማይካድ ነው። ከእስክንድርያ መጣ ሲባልም የእስክንድርያ ቤተ ክርስቲያን አባቶች ትምህርተ ትርጓሜ በእስክንድርያ በኩል እንደመጣ ይታመናል። ለዚህም የሚቀርበው ግስረጃ በአንዳንድ የወንጌል ትርጓሜ መጨረሻ ላይ የተጻፈው የመምህራን ስም ዝርዝር ነው። ለምሳሌ፤ በአንድ የግእዝ ትርጓሜ ወንጌል መጨረሻ ላይ "አስማተ ጉባኤ መምህራን" በሚል ርእስ 15 የግብጽ መምህራን ሰባት የሶርያ ቤተ ክርስቲያን ሰባት ከመለያየት በፊት የርምና የዮናኒ ቤተ ክርስቲያን አባቶች ስም ዝርዝር ተጽፎ ይገኛል።

እንግዲህ የኢትዮጵያ ትርጉም አነጋገር በቃል ብቻ ሳይሆን ከቀደሙ ታላላቅ የቤተ ክርስቲያን አባቶች ትውፊታዊ ትርጉም ጋርም ተወራራሽነት ያለው ነው።

ይህንንም በይበልጥ መረዳት የሚቻለው ከላይ የተጠቀሱት አብያተ ክርስቲያናት አባቶች የሚሰጡት ትርጓሜ በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያንም በመንጸባረቁ ነው።

- ለምሳሌ፤ የደጉ ሳምራዊ ምሳሌን እንመልከት፤
- ከኢየሱሳም ወደ ኢያሪኮ ይሄድ የነበረው ሰው፤ አዳም
- ወንበዴዎች፤ አጋንንት
- ካህን፤ መልክ ጸዴቅ
- ሌዋዊ፤ ሙሴ
- አንድም ካህን፤ አሮን
- ሌዋዊ፤ ከአሮን እስከ ቀያፋ ደረሰ የተነሱትን 24 ሊቃነ ካህናት
- ሳምራዊ፤ ክርስቶስ
- ዘይትና ወይራ፤ የሥጋውና የደሙ፤ የመንፈስ ቅዱስ
- የእንግዳ ማደሪያው ባለቤት፤ የመምህራን ምሳሌ ነው።
- ይህንና ይህን የመሰለው የአንድምታ ትርጉም የጥንት ቤተ ክርስቲያን አባቶች ትውፊት መሆኑ በሁሉም ዘንድ ግልጽ ሳይሆን ሳይቀርም።
- የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ጥንታዊት እንደመሆንዋ እስከ ዛሬ ዘሊህ መንገድ ትጠቀማለች።

1. የአንድምታ ትርጓሜ ዓይነት

የአንድምታ ትርጉም እንደ ኢትዮጵያ ባህላ ፊደላዊ ሳይሆን ምሥጢራዊ ነው። ማንኛውንም የቅዱሳት መጻሕፍት ንባብ ወይም ቃል ፊደላዊ ትርጉም በስተጓላ ምስጢራዊ ወይም መንፈሳዊ ትርጉም ላለው ይህ የተደበቀ ምስጢር መገለጥ እንዳለበት በማመን የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን መምህራን ማንኛውንም ንባብ በአንድምታ መተርጎም ይሞክራሉ። "እስመ ንባብ ይቀትል ወትርጓሜ የሐዩ፤ ብብ ይገድላል ትርጓሜው ግን ያድናል" (2 ቆሮ 3-6) እንደተባለው ቅዱሳት መጻሕፍት ንባብ በአንድምታ ምስጢር ትርጉም ላይተተረጎሙ አልፎ አልፎ አስቸጋሪ ንባብ ሊኖር ይችላል።

ለምሳሌ፡- "እግዚአብሔር በከንፎቹ አዘላቸው" (ዘጸግም 32: 11) ቀኝ ዐይንህ ብታስትህ አውጣት፤ ቀኝ እጅህ ብታስትህ ቁርጠህ ጣላት" (ማቴ. 5: 29-30)።

5. የአንድምታ ትርጓሜ ዘዴ

የአግርኛ አንድምታ ትርጓሜ ዓይነት ከላይ በአጭሩ እንደተገለጠው ለምሳሌ፡-ምስጢራዊ ሲሆን ልዩ ልዩ የአተረጓጎም ዘዴዎች አሉት።

ሀ. ምሳሌያዊ ንግግሮች

ንባብ በግእዝ ፤ "አሜህ ተሰእልም ሰብእ እምጸሐፍት ወፈሪሳውያን እንዘ ይብሉ ሊቅ ንፈቅድ እምኅቤከ ትእምርተ ንርእይ"

ትርጓሜ፡- መምህር ምልክት ለታሳየን እንወዳለን ብለው ከጸሐፊዎችና ከፈሪሳውያን ወገን ሰዎች ያን ጊዜ ጠየቁት። "ዝሆን እነሆ ቢሉት ፍለጋው ወዴት "አለ እንዲሉ ጋኔን እያወጣ ድውይ እየፈወሰ እያሳያቸው እንደ ሙሴ ባሕር ከፍለህ መና አውርደህ ደመና ጋርደህ እንደ ኢያሱ ፀሐይ አቁመህ በረድ አዝንመህ፤ እንደ ጌዲዎን ፀምር ዘርግተህ ጠል አውርደህ እንደ ኤልያስ እሳት አዝንመህ፤ ዝናም አቁመህ ምልክት ለታሳየን እንወዳለን አሉት (ማቴ. 12: 38)። በዚህ ዓይነት ብዙ የምሳሌ ንግግሮች በአንድምታ ትርጉም ውስጥ ይገኛሉ።

"የባለጸጋ ልጅ ኅዘን ቢነግሩት አደን" (ማቴ. 20: 20)

"የሹም ልጅ ሲሞት መቶ ኅምሳ፤ ሹም ሲሞት ኅምሳ" (ማቴ. 9:23)

የእንጦጦ መምህር አይናገር ቢናገር ባመት ያውም እሬት" (ውዳሴ ማርያም 4: 3)።

እነዚህና እንዚህን የመሳሰሉ ምሳሌያውያን ንግግሮች ሁሉ በትርጉም ውስጥ የተፈለገውን ምሥጢር እንዲገልጡ መጠቀሚያ ናቸው።

ለ. የመልክአ ምድር አመለካከት

የቦታዎችን አቀማመጥና ርቀት ወይም የሰዎችን ከቦታ ወደ ቦታ መዘዋወር ለመግለጥ ሲፈለግ በሀገር ውስጥ ያሉ የቦታዎች አቀማመጥ በማስረጃነት ይቀርባሉ፤

ለምሳሌ፡- "አየሩሳሌም ፣ እንደ ጎጃም"

— ሰማርያ፣ እንደ በጌምድር

— ሶርያ፣ እንደ ስሜን

— ባቢሎን፣ እንደ ትግሬ

— ፋርስ፣ እንደ ሐማሴን" (የማቴዎስ ወንጌል ትርጉም 2: 11)።

በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ድርጊት የተፈጸመባቸው ወይም ሰዎች ጉዞ ያደረጉባቸውን ቦታዎች ለማሳየት ይህ ዓይነት አገላለጥ በበርካታ ክፍሎች ይገኛሉ። (የማቴዎስ ወንጌል ትርጉም 4: 3-4)።

ሐ. ሐተታ ወይም ጥያቄና መልስ

አንዳንድ ድርጊቶችን ታሪኮችን በምሳሌ የቀረቡ ነገሮችን በሰፊው ዘርዘሮ አብራርቶ ለመተረጎም

"ይህስ እንደምን ቢሉ?"

ለምሳሌ፡- "ሐተታ" በሚሉት መጠይቆች ይቀርባሉ።

ንባብ :- ፍካሬ ዘጸድቃን ወዘጋጥአን መዝሙር ዘዳዊት"

ትርጓሜ :- ዳዊት ማለት ልቦ አምላክ ማለት ነው...

በ ጎሩይ ማለት ነው...

በ ፍቁር ማለት ነው... ከተባለ በኋላ

"ይህስ ጥንተ ነገሩ እንደምን ነው?" ቢሉ የሚለው ጥያቄ ይቀርብና እስራኤል ከግብጽ ሲወጡ ጀምሮ እስከ ዳዊት መንግሥት ያለው የእስራኤል ታሪክ ባጭሩ ይተርካል። (የመዝሙር ዳዊት ትርጓሜ የራሴ የእጅ ጽሑፍ)

መ. ዕርቅ

በቅዱሳት መጻሕፍት ውስጥ በተለይም በሦስቱ ወንጌላውያን መካከል የሚገኘውን መለያየት አስማምቶ ለመተርጎም መጠቀሚያው ዘዴ ዕርቅ ወይም ማስታረቅ ነው።

ለምሳሌ፡ ጌታችን ወደ ደብረ ታቦር ስለወጣበት ቀን ሦስቱ ወንጌላውያን የሚያቀርቡት ቁጥር የተለያየ ነው።

- ማቴዎስ ከ6 ቀን በኋላ (በሰባት) ይላል
- ማርቆስ በ6 ቀን ይላል
- ሉቃስ በ8 ቀን ይላል።

አይጣሉም 3ቱ ቢሉ አይጣሉም። ማቴዎስ የወጡበትን ቁጥር 7 ላይ ማርቆስ የወጡበትን ትቶ 6 አለ። ሉቃስ የወጡበትንና ወረዱበትን ቁጥር 8 አለ። (ማቴ. 17: 1)።

ሠ. አብነት

የግእዙን ንባብ (ዘርዕ) ከሌሎች መዝገቦች (ኮዴክሶች) ጋር ለማዛመድ የሚደረገው ዘዴ አብነት የተሰኘው ቃል ነው። ለምሳሌ

ንባብ :- እስመ ከመ መኩንን ይሜህሮሙ

ትርጓሜ :- እንደ ንጉሥ ያስተምራቸዋልና

"እስመ ከመ መኩንን" ባለው "ከመ ዘሥልጣን ቦ" ይላል አብነት (ማቴ. 8: 29) በዚህ ዓይነት የግእዙ ብሉይ ኪዳንም ሆነ አዲስ ኪዳን ከመሠረታዊው የመጽሐፍ ቅዱስ ቋንቋ ሲገለበጥ የጉደለውን ወይም የተጨመረውን ለመግለጥ አያሌ ሙከራዎች ተደርገዋል።

ከዚህም ጋር "ማቃናት" የሚል የትርጉም ዘዴ አለ። ይህም የታሪክን ቅደም ተከተልና መለያየት የሰዋሰውን አለመስተካከል የእግዚአብሔርንና የሰውን ንግግር ለማብራራት የሚያገለግል ዘዴ ነው።

በተጨማሪም "ታሪክና ጥቅስ የተሰኙ" የአተረጓጎም ዘዴዎች አሉ። እነዚህም ሰዎችን ቦታዎችንና ድርጊቶችን ለማዛመድና አፈጻጸማቸውን ለመግለጥ የሚቀርቡ ናቸው።

6. የአንድምታ ትምህርት አሰጣጥ ዘዴ

እንደ ኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ትውፊት የአንድምታ ትምህርት በ4 ክፍል የተመደበ ነው። ይህም "አራቱ ጉባኤያት" በሚል ሥረዶ (ተርም) ይታወቃል። አራት ጉባኤያት የሚባሉትም፤

- ሀ. ብሉይ ኪዳን
- ለ. ሐዲስ ኪዳን

ሐ. መጻሕፍተ ሊቃውንት ማለት የቤተ ክርስቲያን አበው የዮሐንስ አፈወርቅ የቄርሎስ ዘእስክንድርያ መጻሕፍት፣ ፍትሐ ነገሥት ዐሥራ አራቱ የቅዳሴ መጻሕፍት ሀይማኖተ አበው ውዳሴ ማርያምና ቅዳሴ ማርያም።

መ. መጻሕፍተ መነኮሳት (ሦስት መጻሕፍት) ናቸው።

ደቀ መዛሙርቱ በእነዚህ ጉባኤያት የመጻሕፍትን የአንድምታ ትርጉም በሚማሩበት ጊዜ በእያንዳንዱ ዐረፍተ ነገር ላይ በንባቡ ይዘት መሠረት የቴዎሎጊያ የሥነ ምግባር (ጥራል) የታሪክ ጥያቄዎች

ይነግሉ፤ ውይይት ይደረግባቸዋል በዚህም መሠረት ቴምሎጊያ ሥነ ምግባርና የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ይግራሉ።

ደቀ መዛሙርቱ የአንድምታን ትምህርት የሚማሩት በቃል ነው። ደቀ መዝሙር በቡድን 3 ወይም 4 ሆነው ወደ መምህሩ ይመጣሉ። ሁሉም አንድ መጽሐፍ ያጠናሉ። ከቡድኑ አንደኛው አንድ ዐረፍተ ነገር ያነባል። መምህሩ በመጀመሪያ ከግእዝ ወደ አማርኛ ይተረጉማሉ። ደቀ መዛሙርቱ በጸጥታ ያዳምጣሉ። መምህሩ የተናገረውን ሁሉ ቃል በቃል ያስተውላሉ።

የመጀመሪያ ቡድን የራሱን ጉባኤ ጨርሶ ሲነሣ ሌላው ቡድን ወይም እያንዳንዱ ደቀ መዝሙር ይመጣል። ለመምህሩ ያነባል፤ የመምህሩን ትርጓሜ ያዳምጣል።

በመጨረሻ እያንዳንዱ ቡድን ከመምህሩ ተለይቶ መምህሩ እንደተናገረው ሳይለውጥ ቃል በቃል ለማጥናት ይሞክራል አንዱ ቃል ቢሳሳት ሌላው ያስታውሳል።

ከተወሰነ ጊዜ በኋላ እያንዳንዱ ቡድን እንደ መጀመሪያው ወደ መምህሩ ይመለሳል። በፊት ያነበበውን መልሶ ያነባል መምህሩም እንደ መጀመሪያው ይተረጉማል። በዚህ ዓይነት አንዱን ጉባኤ (ወይም ምዕራፍ) ለ3 ጊዜያት በመመላለስ እያነበበ በቃል ያጠናል።

የብሉይትን ወይም የሐዲሳትን በቃል ማጥናቱ ብዙ ዓመታትን መውሰዱ የማይቀር ነው። ይሁን እንጂ የአንድምታ ትርጉም ደቀ መዛሙርት የገዳም ወይም የትልቅ ደብር አለቃ ወይም መምህር ለመሆን ዕድል ስላላቸው ከሕይወታቸው ግማሹን በአንድምታ ትርጉም ትምህርት ቤት ሲያሳልፉት በተስፋ እየተጽናኑ ነው።

ደቀ መዛሙርቱ በቃል የሚያጠኑበት መምህራኑም በቃል የሚያሰለጥኑበት ምክንያት እንደሚታወቀው ቀደም ባለው ጊዜ የሥነ ጽሑፍ መሣሪያ በቤተ ክርስቲያን ትምህርት ቤት ባለመኖሩ ሥነ ጽሑፍም በሁሉ ዘንድ ባለመለመዱ ነበር። የብራና መጻሕፍት ቢኖሩም እጅግ ብርቅና ውድ ነበሩ ዛሬም ናቸው።

ከዚህም ጋር ደቀ መዝሙሩ በቃል በማጥናት ፋንታ ቢጽፍ ትርጓሜውን ሊያጠናው አይችልም የሚል ጥርጣሬ በመኖሩ ነው።

ሆኖም በመጨረሻ ደቀ መዝሙር ምልክት ሊጽፍ ይችላል። ምልክትም ማለት የንባቡን ዐረፍተ ነገር በምሕጻር መጻፍና ለቀረው ንባብም አንድ ምልክት ፊደል መጻፍ ነው። ለምሳሌ፤

- "በቀዳሚ ገብረ እግዚአብሔር ሰማየ ውምድረ" የሚለውን ንባብ "በቀዳሚ ገ" ብሎ መጻፍ ነው።
- በቀዳሚ ገ.እ.የ. ወምድረ ብሎ መጻፍ ነው።

ትርጓሜውንም ለመጻፍ የተለያዩ የአጻጻፍ ዘዴዎች ወይም ምልክቶች አሉ። በመጀመሪያ የተተረከ ታሪክ የታተተ ሐተታ የተጠቀሰ ጥቅስ የንባብ ማቃናት ማስታረቅ ወዘተ ቢኖር እንዳለፈው ወይም አይለወጥም" ነገር እንደ እገሉ" ብሎ መጻፍ ነው።

በዚህ መሠረት ማንኛውንም የአንድምታ ትርጉም ደቀ መዝሙር ከመጀመሪያዎቹ አባቶች ሲወርድ ሲዋረድ የመጣውን የአንድምታን የትርጓሜ ቃል ሳይገድፍ ቅደም ተከተሉን ሳያዘንፍ ሳይጨምር ወይም ሳያተርፍ በቃል አጥንቶ ምልክት ጽፎ ሲጨርስ ስመጥሩ ሊቅ ይባላል።

መምህሩም ሆነ ደቀ መዝሙሩ በትውፊታዊው ትርጓሜ ላይ የግል አስተያየት ሊኖራቸው ይችላል፤ ሆኖም አስተያየታቸው በመሠረታዊው ትርጉም ላይ ተጨምሮ ሊነገር አይችልም።

በ17ኛው ምዕተ ዓመት የነበሩት አራት አይና መምህር ኤስድርስ የቀደመውን ትርጓሜ ሲያስተምሩ ከኖሩ በኋላ ብዙ መጻሕፍትን አንብበው የመጀመሪያውን ትርጉም በማሻሻል ብዙ አስተያየት ጨምረው የጠመመውን አቅንተው በመምህርነት ተመድበው ያስተምሩ የነበሩት ደቀ መዛሙርቶቻቸውን ሁሉ ጠርተው ለማስተማር ቢሞክሩ "ንሕነስ ኢተወለድነ እምዝሙት፡-እኛስ ከዝሙት አልተወለድንም" በማለት የተሻሻለውንና አዲስ አስተያየት የተጨመረበትን ትርጓሜ ለመማር ፈቃደኞች ሳይሆኑ ቀርተዋል። በዚህም ምክንያት የአንድምታ ትርጓሜ ት/ቤት ለሁለት ተከፍሎአል። ያልተሻሻለው የቀድሞው ትርጉም ት/ቤት "ላይ ቤት" ሲባል በመምህር ኤስድርስና በተከታዮቻቸው የተሻሻለው ትርጉም ት/ቤት "ታች ቤት" ተብሎአል።

ዛሬ በቤተ ክርስቲያናችን የሚገኙት የአንድምታ ትርጓሜ ትምህርት ቤቶች እነዚህ ሁለት ብቻ ናቸው "ላይ ቤት" በገጃም "ታች ቤት" በጎንደርና በሌሎች ቦታዎችም ይነገራል።

ማጠቃለያ

በኢትዮጵያ ባህላዊ የአንድምታ ትርጓሜ ቤተ ክርስቲያኒቱ ስለ ቅዱሳን መጻሕፍት ያላትን ምስጢራዊ አመለካከትና መርህ ልቡና፤ ስለነገረ መለኮትም የምታስተምረውን ትምህርት፤ ከጥንታውያኑ ከአንጾኪያና ከእስክንድርያ የአንድምታ ትርጉም ትምህርት ቤቶች ጋርም ትውፊታዊ ግንኙነት አጉልቶ የሚያሳይ የሊቃውንቶቻቸው ከፍተኛ ዕውቀት የሚለካው በዚሁ ስለሆነ እስካሁን በቃልም በጽሑፍም ቆይቶል። ወደፊትም ሊጠበቅ የሚገባው ነው።

ነገር ግን ቋንቋን ታሪክን መሠረታዊውን ንባብ (ዘር በተመለከተ ዳሰሳ የሚያስፈልገው መሆኑ በአንዳንድ ሊቃውንት የሚሰጠው አስተያየትም ተቀባይነት ሊኖረው የሚገባ ነው።

ስም መጻሕፍት

A. Embakom Kalewold. *Traditional Ethiopian Education*. Teachers College, Columbia University, 1970.

Ethiopian Orthodox Church. *The Church of Ethiopia. A Panorama of History and Spiritual Life*. Addis Ababa, 1970, pp.94-97.

የአንድምታ ትርጓሜ ታሪካዊ ዕድገት ወልደ ሥላሴ ገ/ኢየሱስ ግንቦት 15 ቀን 1972 ዓ.ም. የትርጉም ሴሚናር ከግንቦት 14-16, 1972 በባህል ሚኒስቴር፣ የኢትዮጵያ ቋንቋዎች ኢንስቲትዩት።

የአንድምታ ትርጓሜ አመጣጥ በአቶ ክነፈ ርግብ አታላል (ያልታተመ)።

የቅ. ጳውሎስ መጽሐፍ ንባብ ከነትርጓሜው በሊቀ ሊቃውንት መሐሪ ትርፌ አዲስ አበባ 1948 ዓ.ም. ትንሣኤ ዘጉባኤ።

SPIRITUALITY